

Het hoofdthema: Mossen en Korstmossen

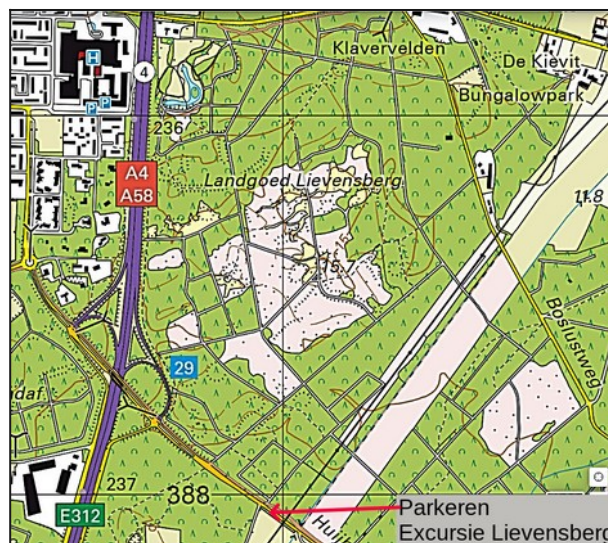
Uiteraard werd er ook gekeken naar planten en paddestoelen.

Op de kaart is te zien dat de Lievensberg uit zandverstuivingen bestaat. De zandduinen aan de oostzijde van Bergen op Zoom zijn in een ver verleden gevormd door het opstuiven van kalkarm rivierzand. Het vormt een apart milieu voor mossen en korstmossen.

Een week eerder hebben we, Kirsten en ik, de Lievensberg bezocht als voorbereiding op deze excursie. Het zag er veelbelovend uit. Uitgebreide korstmos- en mosgemeenschappen vonden we vooral op de hoogste zandduinen tussen open ruimtes van de heidevegetatie.

Rond de Lievensberg zocht ik naar bijbehorende huizen, het was tenslotte een landgoed.

Zo kwam ik op www.topotijdreis.nl.

Tekst: DirkJan Dekker

Fotos: Astrid de Bruin, Kirsten Voorthuis, DirkJan Dekker

Lijst gevonden paddestoelen: Marike de Haan

Het is interessant om te zien wat er sinds 1960 in de omgeving gebeurd is.

In het uiterste noordwesten is een groepje huizen te zien, met wat vijvers. Hoort het grote stuifduinengebied daarbij? In 1980 is een flink deel daarvan opgeslokt door de A4 snelweg.

Voor 22 november was de weersvoorstelling beroerd, met veel regen, koude en harde wind.

Desondanks waren er 11 deelnemers!

Het weer viel gelukkig mee, in de bossen hadden we geen last van de wind, en alleen het eerste half uur van de excursie was er weinig regen.

We volgden een nat pad, parallel aan de open strook land onder de hoogspanningsleidingen.

In het eerste deel van de excursie zochten we onder de bomen en langs het pad naar algemeen voorkomende mossen die zich in dit milieu thuisvoelen.

Ik had een paar doosjes uitgedeeld met de vraag of men wat verschillende mossen wilde verzamelen.

We kwamen twee verwaarloosde voetbalveldjes tegen. Eens waren ze gemarkeerd met haagbeukjes, deze kunnen goed tegen snoeien. Zo te zien is lang geleden het onderhoud gestopt.

Het heuvelachtige heidegebied

Langs de vlakke zanderige weg stonden een aantal armoedige berken met berkezwammen. Via paadjes door de heidevegetatie klommen we naar boven

Een apart beschilderd electriciteitshuisje

Kennelijk was het milieu boven op de heuvels armer, want daar kwamen korstmossenvegetaties voor met Buntgras en mossenpioniers Ruig haarmos en Zand-haarmos.

Gevonden Korstmossen

Gevorkt heidestaartje en het pioniermos Ruig haarmos

Rafelig bekermos

Open rendiermos, grove vorm
Sommige oksels zijn open, vandaar de naam

Kronkelig heidestaartje
en Open rendiermos, fijne vorm

Frietzak-bekermos en Ruig haarmos
Zwarte puntjes op de rand van de bekertjes:
Vegetatieve voortplanting

Rood bekermos
Rode vruchtlichamen: Geslachtelijke
voortplanting

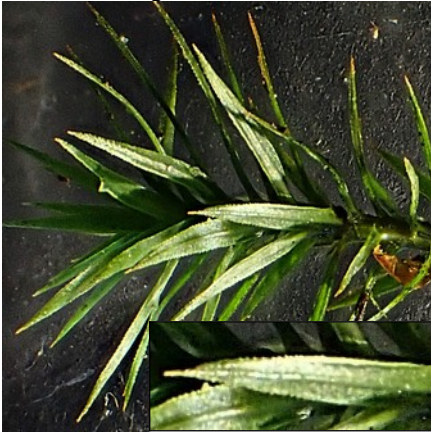

Sterheidestaartje

Zand-haarmos met jonge vrouwelijke
voortplantingsorganen

Haarmossen herkennen

<p>Gewoon haarmos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bladrand getand • Licht minnend, doorgaans niet in bossen • Vochtig milieu • Lengte tot 20cm 	<p>Ruig haarmos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bladrand ongetand • Uittredende witte glashaar op bladtop • Omgevouwen bladrand
<p>Fraai haarmos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bladrand getand • Plek in schaduw, in bossen • Droog milieu 	<p>Zand-haarmos</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bladrand ongetand • Uittredende bruine punt op bladtop

Algemene mossen

Buntgras met het fijne Open rendiermos

Fijn laddermos

Bos-kronkelsteeltje

Fraai haarmos

Gewoon gaffeltandmos

Gewoon dikkopmos, de op de grond liggende tak is daar geheel mee bedekt

Gedrongen kantmos, een bebladerd levermos

Gedrongen kantmos, detail

Wat is er uiteindelijk verzameld in de bakjes?

Veel haarmossen en rendiermossen

Paddestoelen, door Marike de Haan

In het bos groeien ook veel paddestoelen. Met Marike onder de deelnemers konden er heel wat op naam gebracht worden.

Het mooie van excursies van de Plantenwerkgroep is dat er doorgaans één thema is maar dat ook andere zaken aan bod kunnen komen en eventueel genoteerd worden.

De lijst van gevonden paddestoelen:

Levermelkzwam	Pijpenstrootjemoederkoren	Berkezwam
Dennenvlamhoed	Geweizwam	Oranje aderzwam
Gestreepte trechterzwam	Gewone fopzwam	Plooiwaaier
Gele trilzwam	Gewone oesterzwam	Gele berkenrussula
Oorlepelzwam	Botercollybia	Rimpelende melkzwam
Gele aardappelbovist	Valse hanenkam	Gewone franjezwam
Gewone zwavelkop	Roodgerande houtzwam	Gewone hertenzwam
Gele korstzwam	Spekzwoerdzwam	

Er werden nog meer paddestoelen gevonden, maar die konden niet op naam worden gebracht, zoals, een stuifzwam, mycena's, andere russula's e.a.

Een willekeurige lijst met foto's

Gele trilzwam

Mycena

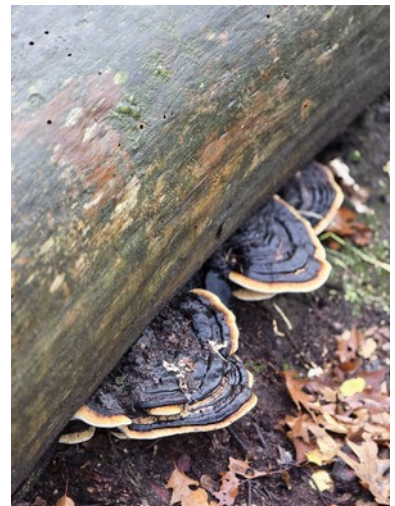
Mycena

Helmmycena

Oranje aderzwam

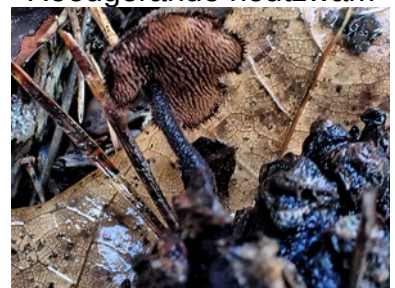
Roodgerande houtzwam

Bottercollybia

Spekzwaardzwam

Oorlepelzwam